

Διερεύνηση της στάσης των σπογγαλιέων της Καλύμνου απέναντι στην ενασχόληση με τον αλιευτικό τουρισμό

Κυριακούλα Ροδίτη¹, Στεριανή Ματσιώρη¹, Ελένη Βουλτσιάδου², Δημήτρης Βαφειδής¹

¹Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – roditi@apae.uth.gr

²Τμήμα Βιολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – elvoults@bio.auth.gr

ABSTRACT

Kyriakoula Roditi¹, Steriani Matsiori¹, Eleni Voultsiadou², Dimitris Vafidis¹: Investigation of Kalymnian sponge fishermen attitude towards the activity with the fishing tourism.

The purpose of the present research was to assess the intention of Kalymnian sponge fishermen to participate in alternative professional activities. Research was carried out through a questionnaire as a means of collecting data during personal interviews on the island of Kalymnos. Totally 48 valid questionnaires were collected. The tabulation and statistical analysis of the data were made using Microsoft Excel 2007 and SPSS 17.0. According to the results, 58,3 % of sponge divers were positive for future occupation with fishing tourism activities, stressing the need for support by the state, through financial assistance and organizing services.

Keywords: sponge divers, sponge-diving, fishing tourism

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αλλεπάλληλες επιδημίες που έπληξαν τα μεσογειακά σπογγαλιευτικά πεδία από το 1986 (Καστριτση-Καθαρίου 1998) οδήγησαν στη μείωση των αποθεμάτων των εμπορικών ειδών σπόγγων, προκαλώντας συρρίκνωση του σπογγαλιευτικού στόλου (Ροδίτη *et al.* 2012) και ταυτόχρονα ελάττωση των ενεργών επαγγελματιών σπογγαλιέων (Ροδίτη *et al.* 2011). Η πιο πρόσφατη ανασκόπηση της αλιείας των σπόγγων του μπάνιου και των αποθεμάτων τους στις ελληνικές θάλασσες δίνεται από τους Voultsiadou *et al.* (2011).

Ο αλιευτικός τουρισμός αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού. Προσφέρει οργανωμένες τουριστικές υπηρεσίες και αγαθά που σχετίζονται με την αλιεία, τη σπογγαλιεία (που είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον καταδυτικό τουρισμό) και την υδατοκαλλιέργεια. Ποιο συγκεκριμένα, ο αλιευτικός τουρισμός δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη-τουρίστα να έρθει σε επαφή με τις πρακτικές της αλιείας, της σπογγαλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Στα πλαίσια του αλιευτικού τουρισμού ο επισκέπτης-τουρίστας έχει τη δυνατότητα της άμεσης και ενεργής συμμετοχής σε δραστηριότητες και πρακτικές της αλιείας, της σπογγαλιείας και της εκτροφής και καλλιέργειας υδρόβιων οργανισμών, τόσο στον υδάτινο χώρο όσο και σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους στην παράκτια περιοχή (ΦΕΚ 82/2.4.2012). Με την ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού οι αλιείς θα έχουν σημαντικά οφέλη τόσο στο εισόδημα και την αναγνώριση του επαγγέλματος τους όσο και στην προβολή των τοπικών κοινωνιών και την προστασία των αλιευτικών πόρων (Borch 2009, Clark *et al.* 2009). Τα τελευταία χρόνια γίνεται αρκετός λόγος για την ανάπτυξη αλιευτικού τουρισμού (Ditton *et al.* 2002, Πυραμελίδου 2007, Ματσιώρη *et al.* 2010).

Στην παρούσα έρευνα ζητήθηκε από τους σπογγαλιείς να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού. Με αυτόν τον τρόπο διερευνήθηκε τόσο η στάση τους απέναντι στην πιθανότητα ενασχόλησης τους με δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού, όσο και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες θα ήταν αυτή δυνατή.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο νησί της Καλύμνου, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη σπογγαλιεία και έγινε με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Πραγματοποιήθηκε

προκαταρκτική έρευνα με τη χρήση του αρχικού ερωτηματολογίου, ώστε να διαπιστωθεί η εγκυρότητα του περιεχομένου και της όψης του.

Το τελικό ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε σπογγαλιείς της Καλύμνου με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης, η διάρκεια της οποίας ήταν από μια έως δυο ώρες για τον κάθε ερωτώμενο. Τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα, ώστε οι συμμετέχοντες στην έρευνα να μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους. Το τελικό δείγμα της έρευνας συλλέχθηκε σύμφωνα με τις αρχές της απλής τυχαίας δειγματοληψίας, η εφαρμογή της οποίας είχε ως αποτέλεσμα τη συλλογή 48 «έγκυρων» ερωτηματολογίων. Η επιλογή του δείγματος έγινε από τον κατάλογο των εγγεγραμμένων επαγγελματιών σπογγαλιέων με τη βοήθεια πίνακα τυχαίων αριθμών.

Η κωδικοποίηση και η στατιστική επεξεργασία των στοιχείων πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του λογισμικού Microsoft Excel 2007 και του στατιστικού πακέτου SPSS 17.0. Για την ανάλυση των σχέσεων χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 . Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το χ^2 και το Gramer's. Για τον προσδιορισμό του παρατηρούμενου επιπέδου σημαντικότητας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος προσομοίωσης Monte Carlo (Σιώμοκος & Βασιλικπούλου 2005).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

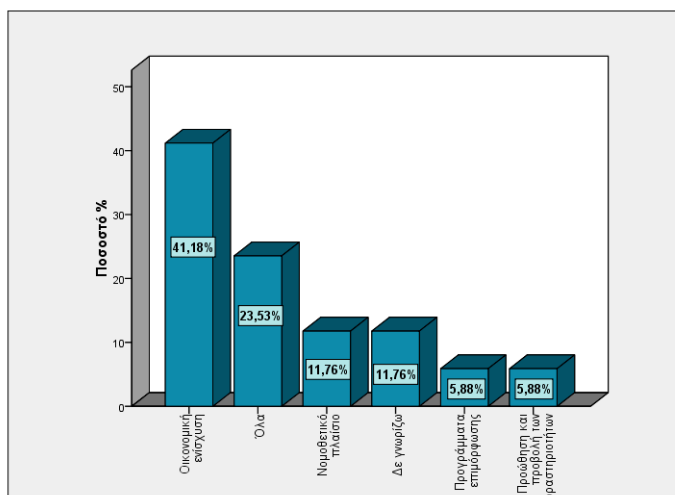
Η μέση ηλικία των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν 55,7 έτη ($\pm 10,80$) με ελάχιστη τα 28 και μέγιστη τα 74 έτη. Οι μισοί και πλέον (60,4 %) ήταν απόφοιτοι Δημοτικής Εκπαίδευσης και το 89,6 % είχε αποφοιτήσει από τη Σχολή Δυτών Καλύμνου. Το 93,8 % των συμμετεχόντων σπογγαλιέων ήταν έγγαμοι. Οι μισοί από αυτούς (50,0 %) απασχολούνται στον κλάδο περισσότερο από 30 έτη. Για τη συντριπτική πλειονότητα (83,3 %) των σπογγαλιέων στην έρευνα η σπογγαλιεία ήταν το κύριο επάγγελμά τους.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνουμε ότι μικρό ήταν το ποσοστό (20,8 %) των σπογγαλιέων που γνώριζαν τι σημαίνει αλιευτικός τουρισμός, παρόλο που τα τελευταία χρόνια γίνεται συχνά λόγος για αυτόν. Στη συνέχεια, τους δόθηκαν σχετικές πληροφορίες (ίδιες σε όλους), σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, για το τι είναι αλιευτικός τουρισμός και κλήθηκαν να εκφράσουν τις απόψεις τους για την πιθανή ενασχόληση τους με αυτόν. Οι 28 (58,3 %) από τους ερωτηθέντες σχημάτισαν θετική γνώμη για τον αλιευτικό τουρισμό, εξηγώντας ότι κάτι τέτοιο θα ήταν σημαντικό γι' αυτούς ως μια δεύτερη εναλλακτική απασχόλησης, αφού η σπογγαλιεία αντιμετωπίζει στις μέρες μας σοβαρά προβλήματα. Υπήρξαν και 10 σπογγαλιείς (20,8 %) που εκφράστηκαν αρνητικά, θεωρώντας δύσκολο να εντάξουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού σε συνδυασμό με τη σπογγαλιεία. Το υπόλοιπο των συμμετεχόντων δεν εκφράστηκε ούτε θετικά ούτε αρνητικά και ήταν επιφυλακτικό για μια δραστηριότητα την οποία δε γνώριζε. Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους σπογγαλιείς που ήταν ιδιοκτήτες σκάφους να δηλώσουν εάν θα διέθεταν το σκάφος τους για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού. Το 47,6 % των ερωτηθέντων θα διέθεταν το σκάφος τους για το σκοπό αυτό. Σε αντίθεση, το 38,1 % των σπογγαλιέων εκφράστηκαν αρνητικά, από τους οποίους το 14,3 % διευκρίνισε ότι δε διαθέτει το κατάλληλο σκάφος, το 4,8 % ότι δεν έχει την απαραίτητη εμπειρία για κάτι τέτοιο και το 9,5 % ότι δε διαθέτει ούτε το κατάλληλο σκάφος ούτε την κατάλληλη εμπειρία.

Οι σπογγαλιείς που διέθεταν σκάφος κλήθηκαν ακόμα να προσδιορίσουν τις δραστηριότητες που πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να προσφέρουν στο πλαίσιο του αλιευτικού τουρισμού. Το 23,8% αυτών δήλωσε ότι θα μπορούσε να προσφέρει καταδύσεις και επιδείξεις μεθόδων σπογγαλιείας, ενώ το 23,8 % αυτών δήλωσε ότι θα μπορούσε εκτός από τα παραπάνω να προσφέρει, επισκέψεις σε αλιευτικά πεδία, ξενάγηση σε τοπία της περιοχής, παροχή γευμάτων στο σκάφος και περιήγηση στην περιοχή γενικότερα. Επίσης, ζητήθηκε να προσδιορίσουν τα οφέλη που πίστευαν ότι θα προέκυπταν από την ενασχόληση τους με δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού. Το 14,3 % των ερωτηθέντων δήλωσε ότι η ενασχόληση τους θα είχε θετικά αποτελέσματα όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον κλάδο. Το 9,5 % αυτών ανέφερε ότι με αυτό τον τρόπο θα προβληθεί το επάγγελμά του σπογγαλιέα στο

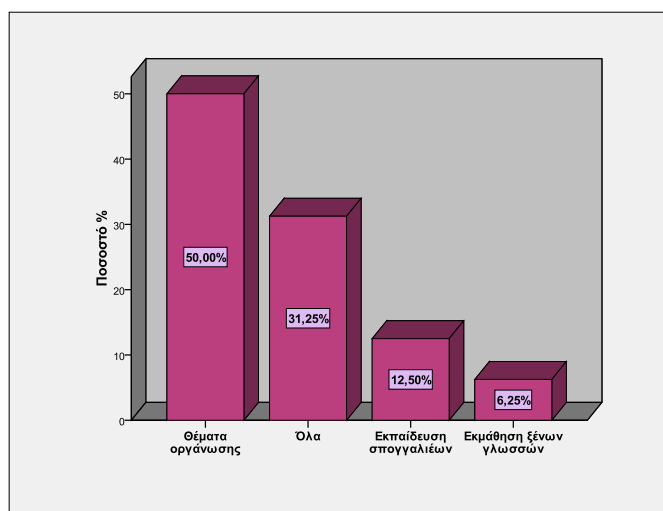
ευρύ κοινό και ένα ίσο ποσοστό ότι η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του εισοδήματός τους, τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον κλάδο, την προστασία των αλιευτικών πόρων και την προβολή του επαγγέλματός τους στο ευρύ κοινό. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ένα ποσοστό 9,5 % των σπογγαλιέων θεωρεί ότι δε θα έχει κανένα όφελος από την εμπλοκή του σε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού, ενώ ένα ίσο ποσοστό θεωρεί ότι θα έχει σημαντικά οφέλη από την ενασχόληση του αυτή.

Ακόμα, κρίθηκε σκόπιμο να διερευνηθούν οι δυσκολίες που πιστεύουν οι σπογγαλιείς, που διαθέτουν σκάφος, ότι θα συναντήσουν στην περίπτωση που αναπτύξουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού. Το 28,5 % αυτών θεωρεί εμπόδιο την ισχύουσα νομοθεσία, ενώ το 23,8 % αυτών το υψηλό κόστος υλικολογικού εξοπλισμού.

Εικόνα 1. Απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα για τις διευκολύνσεις που θα ήθελαν για την ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

Figure 1. Participants' opinion on help needed in order to get involved with fishing tourism activities

Εικόνα 2. Απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα για τις παροχές σε προγράμματα στήριξης των δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού

Figure 2. Participants' opinion on benefits in fishing tourism supporting programs

Επιπλέον, ζητήθηκε από του σπογγαλιείς, που ήταν ιδιοκτήτες σκάφους, να προσδιορίσουν με ποιο τρόπο πιστεύουν ότι θα διευκολυνθούν στην περίπτωση που αναπτύξουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού (Εικ. 1). Για ένα σημαντικό ποσοστό αυτών

(41,18 %), η οικονομική ενίσχυση αποτελεί το μοναδικό τρόπο διευκόλυνσης. Οι μισοί από τους σπογγαλιείς, που διέθεταν δικό τους σκάφος, (50,0 %) δήλωσαν ότι ένα πρόγραμμα στήριξης των δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει θέματα οργάνωσης, ενώ το 31,3 % δήλωσε ότι η εκπαίδευση στην προσέγγιση και υποδοχή των τουριστών είναι το σημαντικότερο (Εικ. 2). Ο έλεγχος ανεξαρτησίας με το κριτήριο χ^2 έδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση, σε επίπεδο $\alpha=0,01$, μεταξύ της πρόθεσης τους να συμμετέχουν σε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού, των ετών απασχόλησης στον κλάδο και του κύριου επαγγέλματος τους. Συγκρίνοντας τις τιμές του δείκτη Gramer's V (15,472 και 8,297 αντίστοιχα) διαπιστώνουμε ότι η σχέση αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ισχυρή.

Από την κατανομή της ηλικίας των σπογγαλιέων γίνεται φανερό ότι ο κλάδος της σπογγαλιείας είναι γερασμένος. Όλο και πιο λίγα νέα άτομα εισέρχονται με αποτέλεσμα τη συνεχή συρρίκνωση του. Αισιόδοξο ήταν το γεγονός ότι υπήρχαν άτομα που απασχολούνται μόλις 2 έτη, γεγονός που αποδεικνύει ότι υπάρχουν ακόμα νέοι που επιθυμούν να εργαστούν στον κλάδο. Κατά τη διάρκεια της προσωπικής συνέντευξης οι σπογγαλιείς επεσήμαναν το πρόβλημα της μη λειτουργίας της Σχολής Δυτών Καλύμνου. Τόνισαν ότι η λειτουργία της θα συμβάλει στην παροχή όλων των απαραίτητων γνώσεων που πρέπει να διαθέτει όποιος επιθυμεί να απασχοληθεί με τον κλάδο στο μέλλον.

Μια πιθανή μελλοντική συμμετοχή των σπογγαλιέων σε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού θα συμβάλει στην αύξηση των θέσεων εργασίας, στην αύξηση του εισοδήματος τους αλλά και ολόκληρης της τοπικής οικονομίας (Franquesa *et al.* 2003).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Borch T (2009) Contested coastal commercialisation: Marine Fishing Tourism in Norway 8(1): 33-51
- Clark E, Abel N, Morison J, Ripplin L (2009) Water based tourism and recreation in northern Australia. Northern Australia Land and Water Science Review full report. 11-2
- Ditton R, Holland S, Anderson D (2002) Recreational Fishing as Tourism. Fisheries/www.fisheries.org/vol 27 no 3
- Franquesa R, Gordo A, Mina T, Nuss S, Borrego JR (2004) The recreational fishing in the Central and Western European Mediterranean frame. FAO Fishing Report, No. 739
- Voultsiadou E, Dailianis T, Antoniadou C, Vafidis D, Dounas C, Chintiroglou CC (2011) Aegean bath sponges: historical data and current status. Reviews in Fisheries Science 19: 34-51
- Καστρίτση-Καθαρίου I (1998) Η Κάλυμνος και τα μυστικά της θάλασσας. Συμβολή στη σπογγαλιεία – Kalymnos and the secrets of the sea. Contribution to the sponges fisheries. Δίγλωσση έκδοση (Ελληνικά – Αγγλικά), σελ.192
- Ματσιώρη Σ, Καραπαναγιωτίδης I, Σταμκόπουλος Z, Νεοφύτου X (2010) Απόψεις των επαγγελματιών παράκτιων αλιέων του Παρασητικού Κόλπου για τον αλιευτικό τουρισμό. 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιχθυολόγων
- Πυραμελίδου Δ (2007) Μελέτη της δυνατότητας ανάπτυξης αλιευτικού τουρισμού στις κυκλάδες ως μέτρο στήριξης περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Βιολογίας Πανεπιστημίου Πατρών
- Ροδίτη Κ, Ματσιώρη Σ, Βουλτσιάδου Ε, Βαφείδης Δ (2011) Κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των σπογγαλιέων της Καλύμνου. 4^ο Διεθνές Συνέδριο Υδροβιολογίας – Αλιείας
- Ροδίτη Κ, Ματσιώρη Σ, Βουλτσιάδου Ε, Βαφείδης Δ (2012) Χαρακτηριστικά του σπογγαλιευτικού στόλου στο νησί της Καλύμνου. 10^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Ωκεανογραφίας & Αλιείας
- Σιώμκος ΙΓ, Βασιλικπούλου ΑΙ (2005) Εφαρμογή Μεθόδων Ανάλυσης στην Έρευνα Αγοράς. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα